

Biblioteca de Lleida, estuc esgrafiats

**125è ANIVERSARI DELS ESTUCADORS CAMPRECIÓS
Sant Just Desvern: 1887 - 2012**

Ramon Campreciós i Pujadas

*Amb el suport de:
Jordi Campreciós i Pujadas
Joan Campreciós i Ripoll
Ramon Campreciós i Ripoll
Josep Maria Campreciós i Pino*

Presentació

Sóc fill de Sant Just Desvern. Tinc 82 anys d'edat i des dels 14 sempre he treballat d'estucador a l'empresa fundada per l'avi Anselm, ara fa 125 anys. La família ha sabut donar continuïtat a un ofici que tots aprenguérem de ben joves rebent el mestratge dels progenitors. Entrant a la recta final de la vida, vull deixar constància escrita dels records; dir-vos quatre coses i deixar testimoni gràfic d'algunes de les moltes feines que hem portat a terme i que ens omplen d'orgull professional.

Vull explicar al lector que al llarg d'aquest article apareixen diverses paraules tècniques de l'argot de l'estucador; paraules derivades del català i del castellà que són pròpies de la professió i que no sempre es poden trobar els seus significats en els diccionaris.

Agraïments:

Agraeixo la col·laboració del Centre d'Estudis Santjustencs i de la família a l'hora de cercar dades i imatges de tota una vida empresarial.

D'altra banda, Estucs Campreciós agraeix al Col·legi d'Arquitectes i Aparelladors Tècnics de Barcelona, per haver-nos distingit amb un trofeu en l'acte de cloenda de la conferència que sobre l'estuc vàrem realitzar el dia 5 de juliol de 2007.

Ramon Campreciós

El Diccionari de la Llengua de l'Institut d'Estudis Catalans defineix l'ofici d'estucador com el "d'aquella persona que té per professió estucar, entenen-se per estucar, revestir d'estuc, sent l'estuc la pasta feta generalment de ciment blanc i calç apagada que s'aplica a una paret a una columna, etc., i que polida o envernissada, imita el marbre, pedra, dibuix, etcètera..."

Nissaga santjustenca

De les petites i mitjanes empreses santjustenques del ram de la construcció, que al llarg de la història han configurat de manera ordenada i sensible els edificis del poble, destaca Estucs Campreciós. Ha col·laborat de manera formal a l'estètica dels elements visibles del mostrari arquitectònic de les façanes, frisos o complements, que embelleixen amb art allí on acaba la rígida estructura de les quatre parets. Arrebossar la totxana, el muret, la xemeneia, pintar la sala i l'alcova, o triar el mosaic adient, són el mínim comú denominador; l'abecé del bon mestre d'obres. Més enllà d'aquesta formalitat estructural, sorgeix la figura de l'estucador que s'atreveix a inscriure i escriure un plus d'harmonia allí on la mirada del transeünt només guaita ciment i totxos arrengrerats. Apareix aleshores el color que dóna vida al modest xalet a la gran torrassa o a la mansió lluminosa a quatre vents. De les quatre parets exteriors, de les dependències interiors, la nissaga dels Campreciós n'aplica la part de l'art constructiu que se'ls ha transmès, de generació en generació, al llarg dels darrers 125 anys.

Segons el padró municipal de Sant Just Desvern de l'any 1924, a la Carretera Reial, 47, hi vivien: Bernardo Campreciós Galtés, nascut el 10 de març de 1866, fuster i casat amb Eulàlia Sala Solé, nascuda el 5 de juny de 1871. Branca paterna de Francesc Campreciós Sala, nascut el 3 de desembre de 1901, paleta i estucador, pare de Just, Ramon i Jordi.

Segons el mateix padró a Carretera Reial, 39, residien: Anselmo Pujadas Calopa, estucador nascut l'any 1871, i casat amb Agustina Vivés Rius, nascuda el 24 de juliol de 1871. Branca materna d'Eulàlia Pujadas Vivés, nascuda l'11 de març de 1892 i mare dels citats Just (1926 - 1991, casat amb Glòria Pino); Ramon (1930, casat amb Conxita Ripoll) i Jordi (1936, casat amb Magdalena Crespo).

Com hem tingut ocasió de comprovar per les adreces del padró, els orígens familiars sorgeixen del veïnatge del barri de Baix l'Hostal, com era conegut tot l'hàbitat de la Carretera Reial. De cognoms d'arrel santjustenca,

ben entrats els anys vint del segle XX, la família compra terrenys al carrer Major-Sagrat Cor on s'estableixen i on disposen d'un ampli espai diàfan com a magatzem. Amb el temps amplien el recinte amb un habitatge per cada fill.

Orígens professionals

Cal recular fins el segle XIX per conèixer els orígens de l'empresa, concretament a l'any 1887, quan Anselm Pujadas Calopa inicia el treball de rematar amb estucat de colors les torres. Aquestes començaven a configurar la nomenclatura simètrica del nou urbanisme sorgit d'aquell Sant Just que, s'expansionà més enllà del Raval, eixamplant-se vers l'horitzó de la Carretera Reial amb parcel·les entre 400 i 1.000 metres. A major glòria de la nostrada i potent burgesia barcelonina, s'aixequen també torres d'estiueig que ocuparen la malla del teixit que uneix el costellam urbanístic del poble. No endebades és una època de gran efervescència constructiva local. Sant Just és aleshores un

Anselmo Pujadas i Calopa

Francesc Campreciós i Sala

poble de 1.300 habitants que de cop i volta genera la creació de vàries empreses constructores, d'entre les més notables la de Magí Campreciós i després fills de Magí Campreciós, que també formen part d'una branca paral·lela a la dels Campreciós estucadors. De fet, Anselm Pujadas Calopa també té arrels amb els Calopa constructors, més endavant Calopa/Fajardo i, posteriorment, Fajardo/Quintana, Gonzal Ros, germans Malaret, etcètera, però aquest és ja un altre vessant constructiu local.

El gendre d'Anselm era en Francesc Campreciós i Sala, casat amb Eulàlia Pujadas i Vivés, l'any 1920. En Francesc, home de gran personalitat, tenia l'ofici de mestre d'obres, fins que en un moment donat va decidir compaginar la feina de paleta amb la que cada cop li ocupà més hores, i per la qual sent una gran sensibilitat: estucador. És justament l'any 1920 quan en Francesc es dedica de ple a donar color a façanes, a esgrafiar elements artístics i a tenir cada cop més feina sense que mai hagués de “donar veus” per trobar clients.

L'empresa que estava en plena ebullició tancà com tantes altres per la Guerra Civil i en Francesc, casat i amb tres fills menuts, s'hagué d'inscriure a la col·lectivització forçada fent treballs de paleta o bé de pagès als camps de Sant Joan Despí; no era una època propícia per aplicar el seu art a les torres. Malgrat tot, no es lliurà de ser quintat per anar al front. Però durant el viatge, a la caixa d'un camió atapeït de soldats, al creuar Barcelona saltà del vehicle i tornà a casa portant mig sac de cigrons.

Així doncs, acabada la guerra tornaren temps millors. Els fills anaven creixent: en Just Campreciós i Pujadas (1926-1991); en Ramon (1930); i en Jordi (1936), de mica en mica s'apliquen en l'aprenentatge de l'ofici d'estucador per a clients de Sant Just Desvern, Esplugues, Sant Joan Despí i Sant Feliu de Llobregat. La fama de l'empresa traspasa les tènues fronteres locals, quan empresaris barcelonins i arquitectes cercaven bons professionals per rehabilitar, restaurar i embellir façanes modernistes, o d'alts valors artístics, escapçades pels efectes de l'abandonament i de les crostes de la guerra.

Per sort, prevalgué la sensibilitat de millorar l'herència dels avantpassats o de reprendre grans monuments parcialment migrats o envellits. Aquest benvolgut “trasbals” d'anar a treballar a la capital era així:

“Quan els tres fills van començar a treballar a l'empresa, aprofitant que ja érem bastants estucadors de plantilla, demanàrem al pare que recuperés la professió de paleta, i que es dedicués a fer les cases: una per a cada germà, de tal manera que tots tres ens responsabilitzarem de l'empresa. Però encara faltava una cosa que ens acabaria agradant molt, ja que no hi comptàvem amb ella. Un dia, Josep

Martínez, estucador de Sant Just, ens plantejà si ens atreviríem a fer una façana estucada amb esgrafiats a Barcelona. A nosaltres, estucadors de poble, que si no era per encàrrec mai no sortíem del cercle de pobles del voltant, decidirem acceptar el repte de dibuixar més esgrafiats. En Jordi, el germà petit, ens va guiar fent un treball excel·lent. L'edifici era el de la Ganiveteria Roca (abans Solingen) de la plaça del Pi de Barcelona, al costat de les Galeries Maldà, que esdevingué un gran aparador. A través de terceres persones, en especial de l'arquitecte Francisco Javier Asarte, ens anaren encarregant, entre d'altres: la Pedrera, el Liceu, Tabacos de Filipines, la Casa de la Caritat, i a la comarca, torres de valor afegit notable com Can Negre (a Sant Joan Despí), i el Palau Falguera (a Sant Feliu de Llobregat)”.

Estucs Campreciós guanyava així fama professional mercès al gran aparador de les obres fetes a Barcelona, de les que més endavant citarem les més remarcables i que es poden veure a Sant Joan Despí o a la Ciutat Comtal.

Just Campreciós

Ramon Campreciós

Jordi Campreciós

El dinar i les bicicletes

El pare i els seus tres fills no feien res diferent de la resta de paletes, electricistes i fusters del poble, que solien treballar de sol a sol amb una hora per dinar. Des de l'època que les dones anaven a peu d'obra a portar-los el dinar o bé, quan era fora del poble, anant amunt i avall a cops de pedal amb la bicicleta; i si feia mal temps, amb la carmanyola, compartint els seixanta minuts de l'aturada de migdia amb paletes i manobres, treballant durant molts anys fins i tot en dissabte. Tothom recorda com els sobres color palla amb la “setmanada” era repartida per l'encarregat com a molt d'hora el dissabte a les dues de la tarda o en alguns casos a les cinc.

Els tres germans Campreciós patiren alguns accidents de treball bàsicament per caigudes de la bastida, amb el taló d'un peu trencat, o rrelliscades per confiar que allò que s'està fent no és perillós. Temps era temps de quan no existia el sentit, ara tan arrelat, per lleis i conscienciació individual i col·lectiva de prevenir abans que curar. Sortosament poden explicar-ho.

Can Mercader, Cornellà. Estuc amb ciment i voladura de frisos.

La calç del lledoner

Entrem en matèria professional per conèixer detalls, petits grans secrets de la professió d'estucador. D'antuvi, el material principal per l'estucat és la calç, junt amb l'arena de marbre, des de granada a fina, passant per pols sempre blanca. La calç millor cuita amb llenya i, si pot ser, del Lledoner (que prové del forn de l'Ordal). Segons quin sigui el gruix de l'estuc, la càrrega de gra serà més elevada; normalment, per tres quarts de bidó de calç hi barrejarem 120 quilos d'arena. La tonalitat del color serà sempre superior al cinc per cent de la mostra per la pèrdua que tindrà quan s'assequi a la paret. La col·locació de l'estuc és aconsellable si l'arrebossat no és nou. Cal passar-hi aigua o rascar-lo si no és correcte. Atès el cas que el gruix de l'estuc sigui superior a tres centímetres es pot reforçar amb griffi o portland.

Cal Mercader, Torredembarra. Estucat a calç i esgrafiat.

Història de l'estuc

Els primers estucs de la història es troben en els paraments lliscats (cadascuna de les dues cares d'un mur) de les piràmides de Memphis (Egipte).

Patisserie Foix, Plaça de Sarrià, Barcelona. Estucat a calç i esgrafiats.

Els antics egipcis ja acabaven i tapaven amb estuc les juntes dels carreus de les pedres de les “pells” dels edificis i, posteriorment que l'estesa era fresca, per a poder-los pintar o policromar. Els carreus són les pedres tallades ordinàriament en forma de paral·lelepípede per a la construcció de murs, pilars i similars. Els carreus constitueixen la primera aportació de l'arquitectura egípcia i fan possible la construcció sense sortints i edificis de perfils rectilinis. Constitueixen un element constructiu regular com el maó.

Segons la historiografia que recollim del butlletí *Artesania Catalunya*, nº 9 (octubre 2005 / gener 2006), els grecs també utilitzaven la pedra picada en les seves construccions. Seguidament la lliscaven i, quan era fresca, l'ornamentaven i la pintaven. En són exemples els monuments d'estil dòric de l'illa de Sicília (Itàlia). Marc Vitruvi, arquitecte, enginyer i tractadista romà, va promoure l'estuc entre les cases benestants.

A Catalunya i al País Valencià hi ha estucs que, clarament, són d'influència romana, fets amb calç i sorra i pols de marbre, i amb ornamentacions florals, vegetals, paisatgístiques, figuratives i mitològiques. La influència musulmana la trobem a Andalusia, especialment a Granada amb ornamentacions epigràfiques, amb versicles de l'Alcorà i frases poètiques d'escriptors islàmics. Un exemple d'ornamentacions geomètriques són els esgrafiats segovians constituïts per un fons raspat i de superfície lliscada, i amb un gruix entre la

capa de fons i la superfície que pot arribar a ser entre 20 i 25 mm; a diferència del nostre que és de 5 mm com a mínim, i que es duïen a terme amb plantilla a diferència dels de tradició catalana.

Ganiveteria Roca (Solingen), Plaça del Pi, Barcelona. Estuc esgrafiat.

Ofici tradicional, però evolucionant

La nissaga dels Campreciós ha fet bona l'ancestral evolució professional, ja que l'ofici d'estucador no consisteix sols en un estil de treball molt personal que es transmet de generació en generació, de pares a fills com és el cas, sinó que, a més, comporta, en cada moment del temps, un coneixement i domini dels nous materials i noves tecnologies utilitzats a l'hora d'aplicar la tècnica de l'estuc. Es tracta d'un ofici tradicional caracteritzat per la seva evolució al llarg dels segles i les diverses civilitzacions -com abans hem breument historiat-

esdevenint un ofici molt actual.

No cal però, oblidar els paràmetres bàsics, els fonaments de l'ofici, la matèria primera i la diversitat. Així doncs, es parla de l'estuc de guix i de l'estuc de calç i sorra de marbre, que convé no confondre. Mentre que l'estuc de guix s'aplica generalment en l'escultura, l'estuc de calç i de sorra de marbre s'aplica en recobriments de façanes, paraments i voltes, és a dir, a la construcció pròpiament dita. La calç (òxid de calci) s'utilitza en la construcció per a emblanquinar els murs. I el guix és el sulfat de calci hidratat (mineral petrogràfic sedimentari primari o secundari) que cristal·litza en el sistema monoclínic, que si perd l'aigua llavors esdevé anhidrita i que, deshidratat parcialment per la calcinació, dóna una substància blanca utilitzada en la construcció i en l'escultura. Encara que als ulls del profa sembli complicat, no ho ha de ser pel mestre estucador que ha de conèixer molt bé els materials que cal emprar. Ha de saber que l'estuc de guix és una pasta feta amb sulfat càlcic ("guix de Bolonya", "guix de pintor" i "guix blanc d'Espanya") i aigua de cola de conill, i que serveix per a preparar objectes i retaules de fusta. Aquests es poden acabar amb pa d'or o bé amb policromes, com hem pogut veure i admirar com a grans obres d'art a milers de sostres i parets italianes i espanyoles. En definitiva, és important ressaltar que l'estuc és un morter, una barreja de calç àeria amarada (en pasta), d'àrids que poden ser de silici o bé calcaris (sorra de riu o marbre) i de pigments (minerals i additius específics) que li confereixen el color.

Eines per una feina ben feta

Les eines habituals de l'estucador són: la paleta, el paletí, la paleta de lliscar, la paletina triple, la llana, el remolinador, el pinzell o el raspall d'espart, el ganivet d'esgrafiari i les gavetes de ferro, conegudes com a "gavetes italianes". La paleta serveix per posar la pasta al remolinador de fusta, i aquest es fa servir per les esteses de la pasta al parament (paret, etcètera) i aguantar la pasta per poder-la agafar de manera més còmoda amb el paletí. Aleshores, amb el paletí s'estén la pasta pels racons i es fan les arestes. La paleta de lliscar o la llana serveixen per fer l'aplicació de la pasta grassa sobre el parament i fer l'acabat. Amb la paleta triple es remolinarà l'estuc lliscat, és a dir, es rentarà l'estuc lliscat amb aigua de calç. La serra de raspar i la carda serveixen per crear la textura a l'estuc raspat. Amb el raspall o el pinzell d'espart es farà l'últim acabat, excepte en les pintures al fresc i en els planxats en calent, els esgrafiats, etcètera. Tot

aquest conjunt de dades les hem pogut conèixer directament per indicacions personals de tots tres germans i complementades per escrits d'Oriol Garcia i Conesa, un altre mestre artesà divulgador del món de l'estuc.

Vigència de l'elaboració artesana

L'estucador és un artesà, i en el procés industrial no hi ha tingut la força ni la penetració com en altres paràmetres constructius. Sobre la concomitància entre artesania i disseny, André Ricard i Sala, dissenyador industrial i autor de la torxa olímpica de Barcelona-92 -a tall d'exemple dels milers de dissenys creats-, i fill del propietari de la Sociedad General de Farmacia, el popular laboratori "Urodonal" d'Esplugues, anys enrere escrivia:

"La hipertròfia i banalització dels productes a què ha arribat la producció industrial fa que es valori cada vegada més les qualitats que ofereix una elaboració artesana (...) Als dissenyadors també ens agradaria poder crear obres més exclusives pensades per a un públic concret i proper. Una línia de col·laboració entre el món del disseny i el de l'artesania permetria oferir projectes més selectius que el mercat espera. Un tipus d'objectes útils i totalment contemporanis que no es regirien per

les dures lleis globalitzadores del sistema, sinó que tindrien molt en compte la diversitat de les sensibilitats que avui coexisteixen (...) La col·laboració entre artesans i dissenyadors sembla d'allò més coherent; seria doncs una manera d'interrelacionar el saber com fer amb el saber què fer”.

L'empresa està viva i ofereix la seva experiència

Després de respondre a la pregunta sobre com s'aprèn l'ofici d'estucador, que ha marcat el devenir professional de quatre generacions durant 125 anys, en Jordi Campreciós desgrana acte seguit tot un recull de vivències personals en el context de la família:

“Tinc 72 anys i des dels 12 anys ja escalfava les planxes per executar l'estuc al foc. Tres germans que competíem per veure qui feia millors treballs en aquells anys difícils de postguerra. L'ofici d'estuc comença amb el nostre avi a finals del segle XIX, ha tingut continuïtat amb el pare, seguit per nosaltres tres: Just, Ramon, Jordi i ara, any 2012, pels meus nebots: Joan, Raimon i Josep Maria. L'empresa està viva i ofereix la seva experiència i col·laboració a arquitectes, decoradors i particulars.

Caldria preguntar-nos: què és estuc? Al meu entendre és un conjunt de materials, el rei dels quals és la calç amarada, per la quantitat de treballs que permet realitzar; des del més senzill acabat llis mat o raspat, fins el brillant estuc al foc, passant per els esgrafiats, dels quals en tenim una bona mostra a torres i locals de Sant Joan Despí, Barcelona i a la resta del país. Dins dels esgrafiats trobem els rellotges de sol que l'empresa restaura o que també realitza de nova planta. També els ciments i, com no, les mescles amb la calç, que juntament amb les arenilles, siguin de marbre o sílex, juntament amb les terres de colors o òxids, permeten una variada gama de tonalitats.

Què cal saber per aprendre l'ofici d'estucador?

Quan em feien aquesta pregunta, la resposta era la següent:

“cal sensibilitat artística; facilitat en interpretar les línies d'una façana; saber realitzar un dibuix, moltes vegades disposant d'una simple calca o una sanefa

ajudat per un compàs. És fonamental estar molt atent per veure com reaccionen els materials entre sí. Cada dia surten nous productes i l'estucador aprèn amb resultats pràctics. Cal saber-los combinar per aconseguir la finalitat de l'obra artística proposada. Cal saber de l'existència de materials vàlids per interiors... però incorrectes per aplicacions exteriors. Què cal fer per aprendre l'ofici d'estucador? Sense cap mena de dubte: una bona dosi d'il·lusió a l'hora d'executar el treball.

Jordi Campreciós i Pujadas

Record inesborrable del germà gran: Just Campreciós

Jordi Campreciós vol retre homenatge a la figura de l'avi, del pare i dels germans Ramon i Just (aquest últim mort el 3 de març de 1991, deixant un gran buit a la família; especialment a l'esposa Glòria i fills). En Jordi continua espigolant records de la infantesa, de l'adolescència, de quan entra de ple en el context de la feina com a oficial estucador:

Eren anys difícils pel meu pare i per molts (per part meva no, ja que vaig néixer el 1936). No obstant, tinc un record fugaç dels reflectors que il·luminaven el cel buscant el vol nocturn dels avions bombarders del bàndol nacional. De com xisclava la sirena de la fàbrica Sanson; de l'àvia Agustineta que pujava al terrat;

o del refugi que el pare feu amb sacs de sorra de marbre i taulons. Després, la postguerra, van ser anys de pena i misèria que superaven entre tots, amb l'àvia Agustineta i l'Eulàlia, la mare, infatigables a la llar.

Un pare destrossat que arriba a casa i es troba sense eines ni taulons ni cordes per fer bastides. Ho requisaren tot. Tot menys una bassa amb calç amarada que havia tapat amb terra de l'hort i que serví pels primers treballs.

És del meu germà Just de qui us vull parlar, qui amb 14 anys feu costat al pare incondicionalment en tots sentits. Recordo que el pare tindria uns 48 anys quan li digué una de les frases que ha quedat marcada amb foc en l'imaginari familiar: “No vull veure com pugeu a la bastida; ara us toca atendre els clients”.

El Just fou un molt gran estucador; implicat amb les tècniques, incorporant nous productes a l'estuc. Artesà d'una gran habilitat amb les mans, i amb una gran imaginació fins arribar a cercar la perfecció. De no haver estat per la gran empenta d'en Just, tal vegada ara ja no es parlaria d'Estucs Campreciós. El Just ens deixà el 3 de març de 1991.

Del meu germà Ramon, al qual admiro per ser un gran estucador, recordo de manera especial la seva manera de treballar la calç, els seus lliscats que tant varen costar d'aconseguir, les seves imitacions de la fusta i un llarg etcètera. Igualment dedico la present als meus nebots: Francesc, Joan, Josep Maria i Raimon, així com també als bons companys: Albert, Toni, Ignasi, amb tots ells he compartit la meua vida laboral. Hem fet equip realitzant treballs d'un ofici ric en possibilitats artístiques com és l'ofici d'estucador. Subratllo: “estucador”.

Una plantilla de grans professionals

Fent memòria i buscant papers, trobem la relació dels treballadors de la plantilla que ajudaren al pare a recuperar l'empresa un cop acabada la guerra i en anys posteriors; de quan els fills, de mica en mica, entraven fins el rovell de l'ou de les exigències professionals. Hi ha una majoria d'oficials o ajudants molt coneguts i reconeguts a Sant Just Desvern, entre d'altres: en Duran, gendre d'en Miquelitus; en Jaume Campanyà, l'Enric de cal “Carratxec”; en Joan de cal “Chori”; en Jaume Deu i l'Esteve Zapata.

Amb els anys, els tres germans de la tercera generació incorporen els seus fills, Francesc, fill d'en Just, que deixa l'ofici per llicenciar-se en Ciències de la Informació i exercir de periodista a la plantilla d'El Periódico. També s'incorporen els altres germans i cosins: en Joan, en Josep Maria i en Raimon

que, hores d'ara, mantenen el pols de la continuïtat d'Estucs Campreciós. Altres membres forans de la plantilla han estat en els últims anys: Hilari, Josep, Pedro, Paco, Albert, Josep, Ignasi, el "Pep de Reus", etcètera; tots ells reconeguts professionals que han col·laborat a mantenir el prestigi assolit pels predecessors de la firma.

*Enric Rodríguez Campreciós
Raimon Campreciós Ripoll*

Josep Maria Campreciós Pino

Joan Campreciós Ripoll: dels records d'infant... a professional

Anem copsant les vivències de la nissaga que al llarg d'aquests darrers 125 anys s'han anat succeint en l'entorn familiar. De la quarta generació recollim els records del nen, que un dia es va fer gran: Joan Campreciós i Ripoll:

En un principi m'era desconegut l'ofici que feien el meu pare i els meus oncles. Jo era un nen com qualsevol altre, però compartia amb els meus cosins i germans el misteri del magatzem. Allí jugàvem i feiem maleses, sense saber que allò seria el meu, el nostre, futur. Els sacs, cordes, taulons, fustes, corrioles, terres de color, eines misterioses que no sabíem perquè servien i, sobretot, les basses amb aquella pasta

blanca de la que sorgia una flaire desagradable. Un cop la vaig provar i els dits se'm quedaren amarats amb un gust amarg.

De crio, els pares em digueren que mentre aprovés els estudis ells me'ls pagarien, però que si suspenia em tocaria treballar i estudiar per les nits. De fet vaig començar a treballar ben jove... suposo que això vol dir que no era gaire bon estudiant.

L'ofici no m'interessava pas, només volia estar amb els amics i no a la bastida, però em va tocar aprendre i ho vaig fer amb els millors: el pare i els oncles. El problema era que tots em volien ensenyar a la seva manera: "com jo t'ensenyo és com s'ha de fer" (...) "no, així no", (deia l'altre); "es fa així". Cal reconèixer que d'aquesta forma (amb tres mestres alhora) costa aprendre...però saps que si la feina la fas bé al final et deixen en pau, i té l'avantatge que aprens diferents maneres de fer les coses.

Més d'una vegada venia el pare de color blanc i una mica més tard, el mateix dia, de color groc. Era quan barrejaven el ciment a cop de pala amb les terres de color al pati de casa, amb un mocador a la cara per poder respirar.

Amb el meu pare vaig descobrir la tirolesa, una màquina dissenyada pel dimoni que feia un soroll empenyador i esquitxava ciment: un merder!!! I el crit del pare que sempre exclamava: "Joan, la fullola, cony!!!". Després d'un temps ja la feia anar jo solet, com pesava!. Llavors m'adonava de la força que tenia el pare que traginava bona part del dia amb aquella màquina, fins que va aparèixer en el mercat el compressor elèctric. La pistola també pesava, però la manegàvem només amb una mà. Regles, nivells, brotxes, pinzells, paletes, compassos, punxons i molts estris més que els dissabtes a vegades, però sovint tots els divendres, calia recollir, netejar i guardar a la caixa d'eines. Si no ho feies et consideraven un mandrós i poc curós professionalment.

Les parets de calç, les terres de color i la pols de marbre a poc a poc varen anar formant part de la meua vida, m'hi vaig acostumar, aprenent les seves formes i virtuts amb tot el que podies expressar amb la calç, l'esgrafiat i l'estuc al foc. Què increïble era veure que podies començar a fer obres úniques i irrepetibles!. A més a més era fàcil d'aprendre, no era un curs a distància, era quelcom més amb el que t'havies d'enfrontar cada jornada: imitacions de fusta fent les vetes amb culleres de plàstic tallades per tu mateix; pedres buixardades que sortien del no res, només passant un punxó per la paret sota l'atenta mirada del meu pare: "Joan, el nivell". Uff, quines picabaralles que manteníem amb el nivell: "Què així no s'agafa!, que no marca bé!", al que jo replicava: "Però, papa, si és el mateix". I que no, que el nivell calia agafar-lo com ell volia. He de confessar que quan el pare no hi era, feia el que volia amb el nivell. Val a dir, però, que més d'una bufetada em vaig

endur. Malgrat tot, férem feines molt bones i no les relaciono per no fer una extensa llista de les que realitzàrem, però totes i cadascuna d'elles han fet créixer el nom de Campreciós, donant-li el prestigi que té avui en dia. Personalment, gràcies al que he après, dono classes per conservar un ofici antic que crec que no desapareixerà mai, gràcies al meu pare; ell va començar a ensenyar-lo fa molt de temps.

No vull tancar aquests records íntims sense esmentar el meu primer sou. Vaig pujar al pis on vivia l'avi, amb el meu oncle Just (no t'oblido, mestre) i, cerimoniosament l'avi em donà cinc-centes pessetes. Després em preguntà si estava cansat, si m'agradava el que feia: "I tant que sí", fou la resposta sincera. "Recorda que el sou és per la teva mare". I així ho vaig fer donant-li la paga amb orgull pel treball recompensat.

El temps passa, però val a dir que Estucs Campreciós perdura en tots nosaltres d'una manera o altre. Gràcies!.

Raimon Campreciós: El treball artístic guiat per les mans

Raimon Campreciós, de la quarta generació, coincideix amb el seu germà i cosí amb les alegries, dubtes i treballs professionals que han sabut mimar amb l'art de les seves mans tot guiant les eines i els estris adequats per a cadascuna de les tasques. Ell també ens adreça unes notes on explica llur experiència. Sosté, Raimon:

"L'ofici l'he après amb els anys i gràcies a l'experiència dels més grans: pare i oncles. Del pare, m'he quedat amb les ganes de que la feina quedi bé i també de com tractar els clients. Ser conservador dels secrets i maneres de realitzar la feina, de la coordinació del temps, els materials i els jornals. De sostenir un tracte cordial amb els companys de feina, amb la gent que t'envolta, que no sempre ha estat fàcil.

Recordo de manera especial la dècada dels 80 i 90 del segle XX, quan hi havia la campanya "Barcelona, posa't guapa". La primera façana fou la de la ganiveteria de la plaça del Pi, tota esgrafiada. No sé perquè la recordo més que no pas d'altres, podria ser perquè ens obligà a més exigència professional, a saber que entravem al gran aparador de Barcelona i que com així fou, ens va donar prestigi i feina, molta feina. Estic content d'haver tingut aquest ofici.

Hauriem de diferenciar la part de l'estuc, diem-ne normal, de la restauració i recuperació del patrimoni malmès de les façanes històriques centenàries. Aquests s'acaben perdent per ignorància i per projectes signats que no valoren la part artística d'un vell edifici. Hauriem d'intentar no perdre patrimoni; ans al contrari: restaurar-lo.

La diferència entre estucar i restaurar és notable. L'estuc està marcat i ja saps el què cal fer. Restaurar és saber mesclar, jugar amb el color materials i realitzar diferents feines com són: veladures per iguals tonalitats. La majoria de vegades cal preparar parets, suplir gruixos, rectificar cares o motlures. En definitiva, és més costós arreglar que fer-ho de nou. Resumint, la diferència entre estuc i restaurar és gran, ja que cal fer dues feines més, doncs s'ha de reforçar paraments, arestes i igualar tonalitats emprant algunes vegades materials ben diferents entre sí, fins assolir el color. Un exemple el tenim en les xemeneies dels treballs de restauració de la Pedrera; tinguérem molta feina de rectificar les cares que estaven molt malmeses. L'estuc de les escales era impostat al foc i per l'estuc de nou haguérem d'usar un altre material per adherència i imitar el marbre pintant en fresc. Dit així, amb quatre línies sembla fàcil, però no va ser-ho gens ni mica. Al final, però, el resultat és el que tot el món pot admirar en visitar aquesta gran obra d'en Gaudí al Passeig de Gràcia. Els estucadors Campreciós estem contents i orgullosos d'haver col·laborat en refer-la.

Raimon Campreciós i Ignasi

Diferents classes d'estuc final

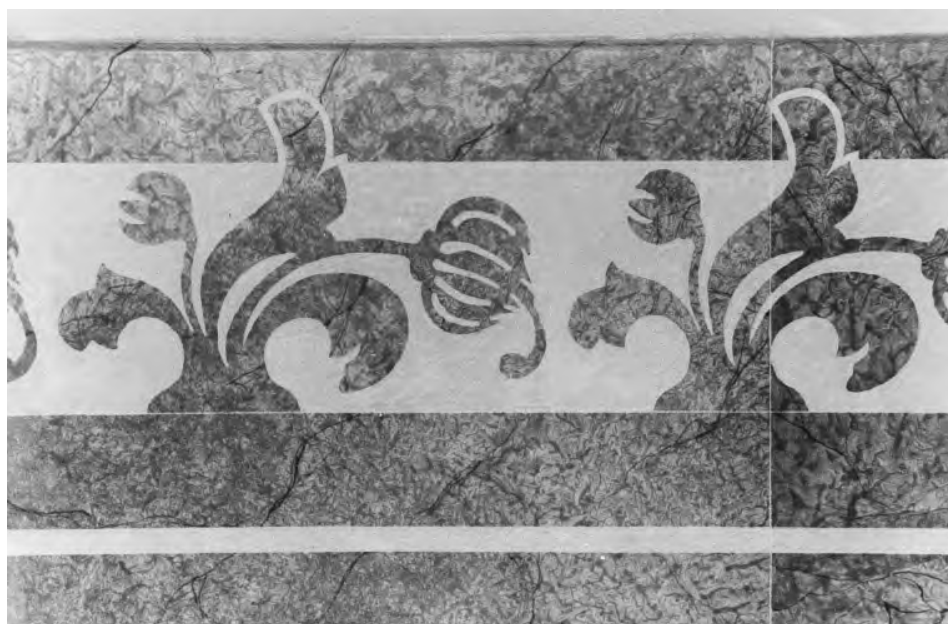
Estuc bàsic

D'una banda hi ha l'estuc bàsic lliscat, llis o marcant juntes. Estuc raspat amb carda (fet amb cintes dels telers antics), o un raspí d'acer amb dues cares per fer aquest estuc. Cal estendre amb el remolinador de fusta una passada de mescla fina amb una segona de més gruixuda sense rebregar i fer un repretat a capa fina, ben rebregada en tendre. Aquesta serà treta amb el raspí i es poden marcar pedres, carreus i inclús trepa o deixar-ho llis.

D'altra banda, una altra manera de fer estuc bàsic és per imitació de pedra picada, embotida i Montjuïc. Totes elles són imitacions que varien poc. Solament en les eines dels acabats de pedra picada formarem un plinto lliscat en els contorns i amb el ganyot del paletí farem uns foradets junts dins l'espai reservat. Per la pedra de Montjuïc seguirem el mateix sistema que l'estuc raspat: estesa al mateix pla cal marcar amb el punxó o junta, a diferents mides, formant figures geomètriques de més de quatre cantons lligats entre ells sense fer línies contínues de diferents plantes. Es poden donar diverses tonalitats, així com omplir el junt i fer al mig un tall de ganivet.

*Cal Petit, C/ Bonavista
Sant Just Desvern*

Estuc al foc a les baranes de Passeig de Gràcia, núm. 29, Barcelona.

L'estuc al foc

Consta de tres parts. La primera correspon a estendre la calç amb marbre amb acabat lliscat, sense passar-li aigua, doncs és necessari que conservi la "llet" que conté la calç. Tindrem preparada una mescla de sabó de coco en una galleda de calç. El sabó cal bullir-lo amb poca aigua i que pugi el bull fins a tres vegades (d'acord amb la pràctica original de l'avi Francesc). Ho mesclarem amb la calç i remenarem; s'espessirà, però cal continuar remenant fins tornar a fer-se clar de suc i obtindrem la tinta per enllustar, i que sortirà blanc. Amb els colors de terres naturals assolirem les tonalitats desitjades que farem iguals a la pasta preparada. Aplicarem mitjançant una brotxa, raspall, picador, pinzells a la mà esquerra de diferents colors i formarem una imitació o el que surti. Una vegada hi passeu el ferro d'enllustar ja no podreu rectificar res; solament aplicar-hi el jaspí o formar betes de diferents tons. L'aplicació de cera verge no podeu passar-la fins que l'estuc no estigui sec, igualment la màquina de polir.

Estuc esgrafiat a un sol to amb fons picat amb paletí

Disposarem del dibuix i el posarem al lloc on vagi. Estendrem dues capes de mescla de calç i marbre magre acabat en un repretat amb pols, lliscat, passat d'aigua i estergit. Amb el canell tallarem l'esgrafiat i amb el paletí picarem el fons.

Mural realitzat a Cornellà.

Esgrafiat al foc amb relleu

Primer farem una trepa de diferent to raspada, seguidament damunt, i un cop seca, una segona capa de trepa. A continuació preparem l'estuc al foc. Una vegada lliscat i sense passar-li l'aigua, farem l'estucat al foc que serà de diferent to que la trepa. Una vegada tallat l'esgrafiat amb espàtules o rasquetes, traurem el que sigui sobrer. Ens quedarà tan sols l'esgrafiat net. La segona capa de trepa l'aplicarem per tal que s'embruti el fons.

Casa de pagès, Castellbisbal.

Estuc al foc amb esgrafiat

Tenim dues formes de portar-lo a terme, una ja explicada i l'altra amb esgrafiats que pot ser d'un to sol o marbrejat. Necessitem una trepa raspada aplicada sobre morter de calç sense pòrtland; no és aconsellable fer-ho sobre guix ja que en passar el ferro d'enllustrar es pot perdre l'estuc. Prepararem en un paper l'esgrafiats, i després de picar-lo amb una agulla posarem una capa d'estuc amb pols de marbre d'acabat lliscat de diferents tonalitats. Sense remolinar amb aigua aplicarem dues capes de tinta i amb una monyeca de carbó trinxat esgrafiarem el dibuix. A continuació, amb un ferro calent aixafarem la tinta i ja tan sols ens queda tallar-lo i perfilar-lo amb el ganivet.

Estuc al fresc

Serà elaborat amb material de calç i arenilla, acabat lliscat ben dur i ben relliscat amb calç. L'última capa de calç i pols de marbre cal que tingui porositat; no passar-hi aigua. La "llet" de la calç és necessària pel pintat que s'ha d'acabar en "tendre".

*Estuc columna formigó
Av. Pearson (Barcelona)*

Murals amb diferents materials

Cal aplicar morter de calç i pòrtland amb el gruix que sigui necessari. Farem una mescla de griffi, arenilla i resines barrejades amb material de calç, i ho estendrem en capes seguides per tal que es desprenguin. A continuació hi esgrafiarem el que estigui preparat. Tallarem i acolorirem en fresc, si tenim dos guixos. Ho farem dues vegades. Si és un de sol, podem desbastar i també tindrem dos relleus.

Josep Maria Campreciós realitzant un mural

Detalls de restauracions fetes

El catàleg de les obres de restauració fetes, aplicant algunes de les tècniques explicades anteriorment, és una simfonia de colors recuperats a través de restauracions portades a terme amb tècniques passades de pares a fills utilitzant mètodes tecnològicament més actuals. Sempre, però, les mans i els dits dels Campreciós, manegen els estris; són el punt i final de l'obra acuradament pensada, programada i realitzada, que està pràcticament a la vista lluint a cases o finques històriques. Restauració de façanes d'edificis de caire noucentista,

modernista o, senzillament, amb elements esporàdics que realcen una casa familiar.

Establert com a tradició nadalenca, Estucats Campreciós ha editat en els últims decennis uns calendaris on apareix fotografiada la façana d'algunes de les obres més emblemàtiques. És a partir de la quarta generació quan els reportatges fotogràfics sovintegen de tot el que fan i que passa a integrar l'arxiu comercial i familiar. No cal dir que les notes gràfiques de la present publicació en són un notable exemple. Dissortadament no existeixen gaires documents fotogràfics dels treballs desenvolupats durant els primes lustres d'existència de l'empresa. Les que ara relacionem són obres immillorables que figuren en el catàleg dels calendaris anuals de la firma.

Can Negre, obra d'en Josep Maria Jujol (Sant Joan Despí)

Restauració d'aquesta masia antiga, de principis del segle XX, emprant com a materials: calç, marbre, pintures Kleim, griffi, resines, pols de marbre projectada amb compressor elèctric amb una barreja de materials en diferents parts de l'obra.

Torre Passeig dels Ànecs, obra d'en Josep Maria Jujol (Sant Joan Despí)

Estuc lliscat i esgrafiats d'ànecs, a petició del propietari d'aquells temps, donat que a tocar de la casa passava el rec o canal de la Infanta (aigües de captació del riu Llobregat a Molins de Rei) per on sempre navegaven ànecs i on a l'herba de la riba solien collir cargols. Ara l'edifici és de propietat municipal i el rec es va cobrir. Queden com a record els ànecs blaus de la façana restaurats pels Campreciós.

Masia de Can Cardona (Sant Just Desvern)

Estuc esgrafiats. A les dues fotos podreu contemplar l'abans i el després de la restauració. Es va emprar calç, terres de colors naturals i arenilla de marbre. Els esgrafiats es van fer de nou i arrançant alguns fragments que el pas de temps havia deslluït.

*La foto de dalt ens presenta la façana de Can Cardona abans de la restauració.
A sota, un cop acabada.*

Masia de Can Sagrera (Sant Just Desvern)

Restauració de paraments amb varies combinacions i materials, com ara: calç, arenilla, griffi projectat i veladura. Colors de terra naturals, pintura al fresc Kleim, etcètera. A la fotografia també podem observar el canvi a millor d'aquesta gran torre-masia obra de Marcel·lià Coquillat, arquitecte municipal de Sant Just i propietari de la casa. Entre d'altres moltes obres, també va transformar la masia de Can Ginestar (abans Can Tudó) aplicant-hi l'estil modernista.

Pastisseria Foix (Sarrià)

Restaurat esgrafiat i empalafonat. Materials emprats: tocs d'estuc, calç i arenilla. Materials barrejats amb colors de terres naturals, solament a dos tons; esgrafiat lliscat i fons raspats i en algunes parts, embatats.

Pastisseria Foix

Casa del Senyor Camacho.
Torre catalogada per l'ajuntament de Barcelona, situada al carrer República Argentina núm. 40.

Casa del senyor Camacho (Barcelona)

Aquesta torre hagué de ser restaurada i estucada amb pols de marbre, ciment griffi i resines. Les parts més importants serien paravents inferiors en estuc de calç i sorra de marbre. En el vestíbul l'estuc és a base de calç, sorra de marbre i colors de terres naturals i estergit, tallat i remolinat amb aigua d'un sol to.

Hotel Rei Juan Carlos I

“Los estucos, utilizados profusamente en las artes decorativas tradicionales, son técnicas artesanales que por sus características son todavía totalmente válidas. Se basan en la mezcla de cal, polvo de mármol y pigmentos naturales, con acabados en frío o cristalizado en calientes.

Descubrí esta técnica en el año 1982 y la utilicé en el edificio de la calle Bertran, 67, para el cual precisaba de un acabado resistente, fuerte, amable y duradero. Reacio a cualquier tipo de aplacado, por problemas y patologías que a la larga siempre aparecen, el estuco tradicional permitió un acabado original y unificar al máximo los materiales. La existencia ha sido un éxito: al cabo de 14 años, su aspecto sigue siendo inmejorable, se lava con facilidad y su estado es impecable”.

Text de Carlos Ferrater, arquitecte
membre del Foment de les Arts
Decoratives (FAD), en agraïment a
Estucs Campreciós.

Restauració de la Pedrera

“Un exemple el tenim en les xemeneies dels treballs de restauració de la Pedrera, tinguérem molta feina de rectificar les cares que estaven molt malmeses. L'estuc de les escales era impostat al foc i per l'estuc nou haguérem d'usar un altre material per adherència i imitar el marbre pintant en fresc. Dit així, amb quatre línies sembla fàcil, però no ho va ser-ho gens ni mica. Al final, el resultat és el que tot el món pot admirar en visitar aquesta gran obra d'en Gaudí al Passeig de Gràcia.”

Text de Raimon Campreciós i Ripoll.

Cares i escales de la Pedrera, Barcelona.

Relació d'alguns dels treballs realitzats

- Can Mercader, Cornellà de Llobregat (1978)
- Biblioteca Pública, Lleida (1995)
- Casa de la Maternitat, Barcelona (1991)
- Casino Menestral, Figueres (2011)
- Escales i terrat amb xemeneies de La Pedrera, Barcelona (1994)
- Façana i pati conferències Parlament de Catalunya, Barcelona (1991)
- Casa de les Punxes, Barcelona (2002)
- Escales interiors a l'antiga Llotja de la Borsa de Barcelona, Barcelona (1999)
- Palau Falguera, Sant Feliu de Llobregat (2002)
- Can Negre, Sant Joan Despí (1990)
- Casa del Passeig dels Ànecs, Sant Joan Despí (1997)
- Ateneu Barcelonès, Barcelona (2011)
- Masia Can Cardona, Sant Just Desvern (2003)
- Patisserie Foix, Sarrià (1998)
- Convent Monges Franceses, Sant Feliu de Llobregat (2003)
- Masia Can Ginestar, Sant Just Desvern (1999)
- Masia – Torre Can Sagrera, Sant Just Desvern (1991)
- Ganiveteria Roca (Solingen), Plaça del Pi de Barcelona (1983)
- Façana casa carrer Ample, 1, Torredembarra (2000)
- Estuc al foc platea Gran Teatre del Liceu, Barcelona (1998)